

Pályázati eredmények

A Németh László Társaság országos középiskolai irodalmi tanulmánypályázatának eredménye:

I. díj: Szabó Attila (Türr István Gimnázium, Pápa; tanára: Hodásziné Pingitzer Andrea)

II. díj: Garai Zsolt (Kossuth Zsuzsanna Szakközépiskola, Hódmezővásárhely; Schindler Endréné) Szepesvári Gergely (Evangélikus Gimnázium, Budapest; Kuklis Éva)

Zsedély Krisztina (I. István Keresk. és Szakközépiskola, Budapest; dr. Sebők Miklós)

Vincze Klára (Batsányi János Gimnázium, Csongrád; Fábán Györgyné)

Korbély Beáta (Varga Katalin Gimnázium, Szolnok; Dr. Mrenáné dr. Szakálos Ilona)

III. díj: Solymár Ildikó (Bolyai János Gimnázium, Salgótarján; Pelléné Czene Csilla)

Bana Márta (KLTE Gyakorló Gimnázium, Debrecen; dr. Görömbei Andrásné)

Busa Orsolya (Tömörkény István Gimnázium, Szeged; dr. Görömbei Andrásné)

Forgó Noémi (Horváth Mihály Gimnázium, Szentes; Halászné Pozsár Mária)

Fábán Róbert (Batsányi János Gimnázium, Csongrád; Fábán Györgyné)

Bartha Ildikó (Varga Katalin Gimnázium, Szolnok; Dr. Mrenáné dr. Szakálos Ilona)

Leányvári Enikő (Herman Ottó Gimnázium, Miskolc; Orliczki Ágnes)

Tatár Krisztina (Batsányi János Gimnázium, Csongrád; Fábán Györgyné)

Hargitai Szilvia (Patrona Hungariae Gimnázium, Budapest; Tasi Józsefné)

Komsa Judit (Kisfaludy Károly Gimnázium, Mohács; dr. Rózsás József)

Tajti Éva (Varga Katalin Gimnázium, Szolnok; Horváth Tiborné)

Boda Orsolya (Kazinczy Gimnázium, Győr; Konta Zsuzsanna)

Berndt Orsolya (Eötvös Gimnázium, Budapest; Turák Jánosné)

Kell-e a tanárképzőkön az embertan?

„A Mester így szól:

– Nem törődöm azzal, hogy az embereket nem ismernek. Azzal törődöm, hogy nem ismerem az embereket.”

(Kung Fu-ce)

A legizgatóbb kérdések

Szüksége van-e embertan foglalkozásokra annak az egyetemistának, főiskolásnak, aki a legkülönfélébb tudományokkal foglalkozik 4-5

éven át képzőintézményében? *Mit tud nyújtani ez az óra tegyük fel biológia-kémia vagy egy magyar-angol szakos hallgató számára, aki szaktárgyain kívül műveltségi tárgyak és pedagógiai stúdiumok tucaját hallgatja?*

Megtölthető-e, és milyen tartalommal, „életben” tartható-e egy olyan tárgy, amely valamenyny tudományágból merít és mégsem nevezhető tudománynak?

Ezekre a kérdésekre feltétlenül választ kell keresnünk, mielőtt speciál-kollégium vagy egyéb óra keretében embertant hirdetnénk.

A tárgy szükségessége

A tárgy szükségessége már régóta látszik.

Ha valaki tanult vagy tanított már felsőoktatási intézményben, bizonyára emlékszik arra, hogy a sok tantárgynak és specializációnak köszönhetően ugyan magas szinten képzett diplomások kerülnek ki az egyetemekről, akik azonban választott tudományuk vagy szakmájuk tanulása közben elfelejtkeztek magáról az emberről.

A sok párhuzamosan futó kurzus jó alkalom az egy-egy témában való elmélyülésre, de általában hiányzik az eltérő irányú ismeretek szintézise. Leendő tanárok esetében ez talán különösen „végzetes” lehet, ezért most elsősorban rólok szeretnék szólni.

A pedagógusoknak óriási felelősségük van a gyermekekkel szemben: amit és ahogyan ma tanítanak az iskolában, abból formálódik a jövőnk. Éppen emiatt elképzelhetetlen és megengedhetetlen az a helyzet, hogy az emberről magáról ennyire kevés szó essen továbbra is iskoláinkban.

Számos jel utal rá – gondoljunk csak akár a készülő NAT-ra –, hogy az ember a XXI. század magyarországi iskolájának és tananyagának központi „témája” lesz, mégpedig egészen más módon, mint eddig.

A sokoldalú, kreatív ember dimenzióinak megismerése és kiművelése lesz a legfőbb cél. (Manapság Magyarországon éppen azok az iskolák keresettek és közkedveltek az „oktatás piacán”, ahol már eszerint a cél szerint tanítanak, nevelnek.)

Első kérdésünkre tehát könnyen belátható a válasz: a leendő tanároknak szükséges egy, a széles körű ismereteiket összegző és előhívó tárgy, mert csakis így lesznek képesek kreatív és sokoldalú személyiségeket nevelni a közeljövő iskoláiban.

A tárgy haszna, helye

Második kérdésünkre válaszolva annyit írhatunk, hogy ez a tárgy lehetőséget nyújt arra minden tanárjelöltnek, hogy a világról és magáról az emberről szerzett tudását átgondolja, ezerszínű ismereteit rendszerezze, és ráébredjen hiányosságaira. (Fentiek miatt azt tartanám helyesnek, ha a tanárképzőkben az embertan

vagy végighúzódná az egész képzésen, vagy – és ez jelenleg a realisabb – szintetizáló tárgy legyen a képzés végén.)

Az embertan tartalma, módszerei

A tárgy százféléképpen tölthető meg tartalommal, és ennek kiválasztása mindig egyszerre függ az órát vezető tanár és diákjai személyiségétől, ismereteitől. Elképzelhető a tudományok és művészetek különböző problémaköreinek bármilyen módszerrel történő feldolgoása. Éppúgy lehet az embertan módszere, kerete filmek megtekintése utáni „vitadélután”, mint különböző témakörökről történő szabad – vagy némi irányított – beszélgetés. Az embertanhoz „felhasználható” bármilyen ismeret és eszköz, könyvek, zenei anyagok, képzőművészeti alkotások épúgy, mint például a hallgatók korábbi tanórai jegyzetei, és bármiféle élményei. Az embertan-óra, ha igazán jó, akkor egyidejűleg hasonlít egy józói kollégiumi beszélgetéshez, ahol mindenki feleleveníti megélt élményeit, ugyanakkor olyan is, mint egy tudományos diákkör, ahol egy adott ismeretanyag tartja egyben a közösséget.

Az embertan-óra feltétlenül párbeszéd, helye és ideje az eszmecserének, ugyanakkor néhány esetben új ismeretszerzésre is lehetőséget nyújt, és feltétlenül elgondolkodásra kényszeríti a hallgatókat későbbi pedagógusi hivatásuk tekintetében. A párbeszéd, szeminárium-jellegű forma miatt 10-15 fős csoportokkal lehet igazán eredményes a kurzus.

Embertan a pécsi egyetemen

A pécsi JPTE Pedagógia Tanszékén 1992. szeptemberétől indult embertan speciálkollégium, mely „A sokoldalú ember” címen kerül fél-évenként meghirdetésre.

A kurzust bárki felveheti, aki túljutott a pedagógia szigorlaton, ebből következően a csoportok vegyesek, a természetudományi és a bölcsész karról egyaránt járnak diákok erre az órára. Ez a tény már így önmagában is segíti a tárgy célkitűzéseit, hiszen gyakran egészen eltérő ismeretanyag bújik meg a különböző szakosok fejében. (Ez az óra tehát arra is kiváló alkalmat nyújt, hogy egymás másságára, eltérő jellegű tudására felfigyeljünk a nagyon különböző képességek, pszichikai beállítódások mellett. Sokkal érdekesebb beszélgetések születnek, ha magyar, matematika, biológia, testnevelés stb. szakos hallgatók boncolgatják együtt az ember különböző dimenzióit, mint hogyha azonos szakra járók ülnek együtt az órákon.)

A féléves kurzus során alapvető kiindulási témáink a következők:

1. Gyermekek – felnőttek
2. Lehetőségek egymás és önmagunk megismerésére
3. Az ember és a természet kapcsolata. A holisztikus szemlélet jelentősége
4. Barátságot és ellenségeskedést
5. Szeretet, szerelem, nemiség
6. Az ember és a nyelv

7. Isten(ek) az égben? Ember és vallás
8. Jövőképünk. Célok, álmok, vágyak, fantázia
9. Egészség és „egészség”
10. Élet és halál

A témák felsorolása természetesen nem jelenti azt, hogy az órák alatt nagyon szorosan ragaszkodunk egy-egy probléma tárgyalásához, és „menet közben” mindig felmerülnek más témák, kérdéskörök is az emberrel kapcsolatosan. Például – a csoport tagjainak kívánságára – a fentieknek kívül beszélgettünk már szépségről és harmóniáról, az utazásról, a humorról és a játékos emberről. Vannak „aktuális” témák: a háború és béke kérdése, a hatalom és politika dimenziói, vagy éppen a divat.

A féléves speciálkollégium tehát egyrészt ezen – és más hasonló – témák megbeszélésével, értelmezésével telik, másrészt pedig a hallgatók egyenkénti programokat dolgoznak ki azon korosztály számára, akiket tanítani szeretnének. Nem óravázlatokat készítenek, hiszen ez az embertan esetében csaknem lehetetlen vállalkozás lenne, mivel az órák menete mindig erősen csoportfüggő. Ehelyett részletes bibliográfiákat készítenek a tanárjelöltek az egyes témákhoz, ezen kívül cikk- és versgyűjteményeket, zenei darabok és képek jegyzékét. Emellett fogalomgyűjteményeket szerkesztenek és feladatbankokat állítanak össze. Tapasztalatom szerint nem kényszerből, hanem igazi érdeklődéssel végzik ezeket a feladatokat, amely munka során valóban kipróbálhatják kreativitásukat, és ellenőrizhetik a képzésben szerzett ismereteik mélységét. (A féléves kurzus végén az osztályzatok alapját is ezek az írásos munkák jelentik, mert sajnos a jeggyel való értékelést intézményünk rendszere miatt nem lehet mellőzni.)

E feladatok megoldása mellett van néhány „állandó” kérdés, feladat, amelyre a hallgatóknak válaszokkal vagy szemelvényekkel kell felkészülniük, bár ez sem jelent valódi „kényszert” számukra. Leginkább kedvelik az alábbi feladatokat: Melyik a legkedvesebb könyved, amelyet mindenképpen szeretnél a többieknek (vagy majdan diákjaidnak) megmutatni? Milyen verset vagy képet tudnál az adott témához bemutatni? Ha filmet rendezhetnél erről a problémáról (pl. környezetvédelem, ünnep, szerelem, hazugság stb.), akkor milyen lenne filmed forgatókönyve (alapötlete)? stb.

Érzéseink szerint az egy éve folyó speciálkollégium ad valamilyen többletet a diákok számára; a jelentkezések egyre nagyobb számából úgy tűnik, szükség van rá, a diákok tudásának áttekintését nyújtja, talán az egyik legutolsó lehetőséget arra, hogy pedagógusi munkájuk megkezdése előtt ismereteiket átgondolják és emlékezetükbe véssék az alkotó töprengés fontosságát és nagyszerűségét. Az is jól látszik, hogy a tárgy megtölthető gazdag tartalommal, módszerei kifogyhatatlanok, minél több diák szólal meg ezeken az órákon, minél több téma kerül „terítékre”, annál könnyebb a tanár dolga, és annál több kisgyermek fog valósabb képet kapni önmagáról, az emberről, és ez a kép sokkal színesebb lesz, mint napjainkban.

AMBRUS ATTILÁNÉ

Magyarországi Ifjúsági Irodák Szövetsége

1081 Budapest, Kiss József u. 8.
Tel./fax: 1-1335140
Tagok címe és telefonszáma:

I. jogi személyek

Országos Lelkipásztori Intézet Ifjúsági Hálózat (1035 Bp. Kórház u. 37.)

Tolna Megyei Gyermekek és Ifjúsági Alapítvány Információs Iroda (7100 Szekszárd, Béla tér 6., Lovászi Margit, tel./fax: 74/11928)

Szegedi Ifjúsági Ház és Ifjúsági Iroda (6721 Szeged, Felső Tisza-part 2., Dr. Szerdahelyi Zoltán, Vajda Árpád, tel.: 62/314-344, fax: 62/313-647)

Mosonmagyaróvári Művelődési Központ Ifjúsági Irodája (9200 Mosonmagyaróvár, Engels u. 14., Kalmár Imre, tel: 98/15-866, fax: 98/15651)

Diáktanya és Információs Iroda (5600 Békéscsaba, Kínizsi u. 20., Sztankóné Ujj Éva, tel./fax: 66/326-053)

Városi Ifjúsági Park Ifjúsági Irodája (6800 Hódmezővásárhely, Hódtó u. 77., Tóth Gábor, tel: 62/342-184)

Városi Művelődési Ház Ifjúsági Irodája (3910 Tokaj, Rákóczi u. 52., ifj. Dévald István, tel.: 41/52-003)

Ceglédi Városi Diákszövetség Ifjúsági Irodája (2700 Cegléd, Rákóczi u. 39/a., Szabó Mihály, tel.: 53/10-018)

Katolikus Ifjúsági Iroda (6720 Szeged, Dóm tér 15., Kondé Lajos, Kovács József, tel./fax: 62/323-955)

Katolikus Ifjúsági Iroda (9700 Szombathely, Szöllös 38., Horváth József, tel: 94/13-104)

Katolikus Ifjúsági Iroda (6721 Pécs, Hunyadi u. 4., Bíró László, tel: 72/21-976)

Katolikus Ifjúsági Iroda (1035 Bp. Kórház u. 37., Blanckenstein Miklós tel: 1/1689-884)

Katolikus Ifjúsági Iroda (3531 Miskolc, Kiss Ernő u. 11.)

II. magánszemélyek

Jendrolovits Gábor (7100 Szekszárd, Kerámia u. 15.)

Fabulya Edit (6724 Szeged, Hétvezér u. 1/B.)
Pálnik Tamás (6726 Szeged, Temesvári krt. 56.)

Bárdosiné Illés Annamária (9200 Mosonmagyaróvár, Móra Ferenc ltp. 8/1.)

Irodák:
Bp. VIII. ker. Csanádi úti aluljáró, tel.: 1-1499367, Bp. IX. ker. Boráros tér 2., tel.: 1-1178438, Bp. VIII. ker. Harminckettesek tere 2., tel.: 1-1178438, Bp. III. ker., Flórián téri aluljáró, tel.: 1-1804983, Bp. XIX. ker., Üllői u. 267/1. tel.: 1-1272068, MEZON – Debrecen, Batthyányi u. 2/b. tel: 52-15498, HÍD – Győr, Aradi V. u. 19., tel: 96-14261, HELPI – Kecskemét, Erkel u. 1/a., tel.: 76-321160, KÉK-HÁZ – Miskolc, Széchenyi u. 4. tel: 46-349870, Nyíregyháza, Sza-

badság tér 9., tel.: 42-12434, Paks, Gagarin u., tel.: 75-11646, Pécs, Mária u. 1., tel.: 72-25642, SITI – Sálgótarján, Fő tér 19., tel.: 32-311777, Szeged, Arany J. u. 7., tel.: 62-26433, Szolnok, Somogyi B. u. 1., tel.: 56-342429, MI-TI – Szombathely, Ady tér 5., tel.: 94-24516, KA-POCS – Tatabánya, Kilián körtér 69., tel.: 43-16225, Veszprém, Diófa u. 2., tel.: 80-327631.

Nyári folyóiratfigyelő

Kicsit irigykedve – laptársainkra –, de mégis-csak igen jó szívvel ajánljuk olvasóinknak a nyári folyóirattermés néhány kiemelkedő pedagógiai témájú írását. (Szerzőiknek pedig tisztelettel ajánljuk figyelmébe a mi folyóiratunkat is.)

A *Kritika 7.* számában *Gazsó Ferenc* írt cikket: *Kié lesz az iskola?* címmel. Ezt követi *Sáska Géza* hasonlóan kritikus oktatáspolitikai tanulmánya: *Vázlat az ideológia expanziójáról* címmel.

A *Mozgó Világ 7.* száma két fiatal kultúrantropológus-szociológus kutató, *Bódi László* és *Szűk Balázs* kutatási beszámolóját mutatja be: *A „kémény filmek” szimbolikája és hatása az ifjúkori személyiségre*. Ez a tanulmány címe, melynek adatait ifjúsági leányotthonban gyűjtötték a kutatók. *Dessewffy Tibor* a *168 óra* júliusi kiadásában az ötvenes évekbeli „elitiskola”, az Oleg Kosevoj Iskola tárgyában folytatott kutatásairól ad számot.

Szakpedagógiák

Kollégiumpedagógia. A *zánkai Gyermekek-üdülő-centrum* jegyzi kiadóként azt a kötetet, melyet *Benedek István, Kudron Nándor* és *Simon István* szerkesztett. Címe: *Tanulmányok a kollégiumi nevelés témaköréből*. A kötet címhez sorozatszám is társul, jelezvén, hogy a szerkesztők folytatni kívánják munkájukat. A kollégiumi nevelés jelenkori gyakorló szakemberei és történetének kutatói adnak számot munkájukról, a tanulmányok középpontjában az értékrendjében változó diák és értékrendjében változásra készített „otthona” áll.

Családpedagógia. *Csizmadia Ferencné* és *Kiss Józsefné*, valamint a *Budapesti Tanítóképző Főiskola Szabadművelődési és Továbbképzési Központja* áll azon kötetek mögött, melyek – szintén sorozatát szerveződé – konok következetességgel szereznek érvényt annak a törekvésnek, hogy a családi nevelést a szakma integrans, sőt csaknem legfontosabb elemeként fogadja be a pedagógia, pedagógusképzés. Az I. kötet „előadásanyagokat” tartalmaz, egy továbbképzési sorozat teljes anyagát, a II. kötet bőségesen válogatott szemelvényanyagot.

Állampolgári technikák az iskolában. Az *Iskolapolgár Alapítvány* sorozatának (az emlékezetesen sikeres *Igazlátó nap* című kötet után) második darabja a *Diákönkormányzatok* címet viseli. *Pál Tamás* szerzős szerkesztő és *Papp György* szerkesztő jegyzi a kiadványt. Alapfoktól felsőfokig találunk bőséges példátartat a – hazánkban hagyományosan mostoha helyzetű – tanulói érdekvérvényesítés köréből. Az ismer-

tett vállalkozások e helyzetből kívánnak kitörni.

Pedagógusképzés. A tulajdonosváltás előtti 10 esztendő kiemelkedő vállalkozása volt Debrecenben a tanítóképzőben az olvasótábori mozgalmából kinőtt *Olvasáspedagógiai Kör*. Valójában a projekt módszer felsőoktatási alkalmazásáról van szó. Az évtizednyi kísérletnek állít emléket a Kör kiadásában, a fővállalkozó *Suppné Tarnay Gyöngyi* szerkesztésében megjelent könyv. Címe: *Program a pedagógusképzés megújításáért*.

TL

Hiánypótló irodalomtudományi összefoglaló

„Az átlagos közönségnek egyetlen, bár nagyon nehéz *nyelvet kell elsajátítania: az irodalomét*, azt a beszédmódot, ahogy a művek rólnak szólnak. A profi irodalmárnak, a kritikusnak, az irodalomtanárnak viszont *egy másik nyelvvel, az irodalomtudományval* is tisztába kell kerülnie. Mert csak az elméleti tudás teszi lehetővé azt a distanciát és megértést, amelynek segítségével másokat is hozzásegíthet megértési tevékenységük fejlesztéséhez.”

A szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Irodalom Tanszéke nemrég jelentette meg CARMINA SOLVO című könyvsorozatának első darabjaként *Bóky Antal* pécsi egyetemi docens *Az irodalomtudomány alapjai (Irányzatok)* című könyvét. Megrendelhető a tanszék címen: 9701 Szombathely, Berzsényi tér 2. A kötet ára: 200,- Ft.

A könyvet elsősorban az irodalommal szakmaszerűen foglalkozóknak és főiskolai, egyetemi hallgatóknak ajánljuk, illetve mindazoknak, akiket érdekelnek az irodalomtudomány, az irodalomelmélet sajátos kérdései a kezdetektől napjainkig. Néhány fejezetcím: Az irodalomtudomány genezise, A modern irodalomtudomány tipológiája, A pozitívista irodalomtudományi módszer, A szellemtörténet születése, háttere, Az Új Kritika kritikus pontjai, Az orosz formalizmus irodalomtudománya, A strukturális története, A strukturalista interpretációs technika.

Komplex esztétikai és művelődéstörténeti program

Egy öt évvel korábbi tervezet nyomán három évvel ezelőtt indult meg programunk a budapesti Berzsényi Dániel Gimnáziumban. Célunk a tervezettel, hogy ne váljanak el egymástól az esztétikai tárgyak, a történelem, a filozófia; hogy olyan irodalmi művekkel találkozzanak a gyerekek, amelyek megfelelnek életkoruknak; hogy megszűntessük az irodalomtanítás ver-

balizmusát és egyoldalúságát; hogy a történelem emberközze hozzuk; hogy a diákokat a múlt idők embereinek teljes világával ismertessük meg; hogy a művészetekben az őket izgató problémákra kapjanak érvényes válaszokat; hogy közös munkára biztassuk a különben elszigetelten dolgozó/kínlódó tanárokat.

Két új tantárgyat hoztunk létre a korábbi magyar, történelem, filozófia, rajz, ének tantárgyak összevonásával: egy *művelődéstörténet és esztétika* nevűt.

A művelődéstörténet kronologikus felépítésű, történeti logikájú tantárgy, amely az egyes korszakokat próbálja a maguk teljességében bemutatni (a gazdaságtörténet, társadalomtörténet, politikatörténet, életmódtörténet, mentalitástörténet, irodalomtörténet, művészettörténet, zenetörténet, gondolkodástörténet, tudománytörténet stb. segítségével).

Az esztétika az egyes művészetek sajátosságait megmutató, a művek megértését a gyerekek művészi kreativitását is felhasználva tanító, és a műveken keresztül a világban való eligazodást segíteni szándékozó tantárgy.

Az irodalom tananyag kialakításánál abból indultunk ki, hogy a művek felfedezése közös munka, hogy a tanár nincs birtokában a tudás teljességének, a kész és helyes műértelmezéseknek, csak több eszköze – módszere, tudása stb. – van azok felderítésére; hogy az irodalomban többféle megközelítés is lehetséges és érvényes; hogy az irodalomtanítás célja irodalmon „kívüli”: végső soron az életről kell hogy szóljunk. „Kérdező” irodalomkönyveket kínálunk, amelyek inkább vitára és megismerésre serkentenek, mintsem végleges megoldásokat adnának.

Mindkét tantárgyból új tankönyveket írunk, és elkészítjük hozzájuk a szükséges egyéb segéd-eszközöket: szöveggyűjteményt, tanári kézikönyvet, diászorozatot stb.

Eddig elkészült tankönyveink

Művelődéstörténet:

Az ókori kelet

Az ókori görög világ

Róma

Görög-római-ókeresztény írók

Szöveggyűjtemény I. kötet

A korai középkor

Esztétika-irodalom:

Kik vagyunk?

A mítosz

A Biblia világa

Milyen a jó vers?

Szerelemfelfogások az irodalomban

Poétai iskola

Színház és dráma

Könyveink egy része jelenleg a kipróbálás utáni átdolgozás stádiumában van. A programot a Soros Alapítvány támogatja.

Részletesebb felvilágosítás:

Fenyő D. György

Berzsényi Dániel Gimnázium

1113 Budapest, Kárpát u. 49-53.

Tel: 1731-613, 1732-205